

NARODNO BLAGO IZ ŠKOFJELOŠKEGA POGORJA

(Nabral in zapisal Serafin Karlovčan)

Národna pravljica v verzih

Domače zapustil domovje
Ratarjev mali je sin,
prehodil je strmo skalovje
ter prišel do silnih spoklin.

Tu gledal okrog je boječe,
če biva kje živega kaj;
in orle po zraku drveče
zapazil je močne sedaj.

Prej jasno obledi mu zdaj lice
in strah mu prešine srce,
ko gorske on gleda te ptice
čudeč se, da v kolo lete.

Pogled na spoklino prostrano
zdaj deček obrne plašan,
kjer bilo je z mahom nastlano,
kjer stal je postaran zemljan.

In deček se sivčeku čudi,
da tukaj v skalovju živi.
In čudi pa sivček se tudi,
da deček si v gore želi.

Zdaj sivček tu dečka pozdravi
vabeč ga v podzemeljski hram;
proseč pa on starčeku pravi,
če hrane kaj ima on tam.

Prišedša v podzemske prostore
ponudi mu starček jedil,
postreže mu kolikor more,
da bolj zadovoljen bi bil.

Pri starčeku deček prebival
let več kakor dvakrat je pet
in čednosti krasnih dobival,
ker bil je za dobro vse vnet.

Prekmalu pa ura ločenja
približala njima se je
in starček od tug je živjenja
za večno poslovil bil se.

Zdaj milo mladenič je tožil,
ko sivčeka ni bilo več;
obupan okoli je krožil
ter hotel podati se preč.

In ravno, ko zbiral že svoje
kopita je necega dne,
v strmenje njegovo zapoje
zdaj zvonček v osrčju jame.

Čudeč se on gleda, kaj bode
za zvokom sledilo naprej
ter čaka izida usode,
ki morda bo grozna odslej.

In kača prileze velika
od nam že zdaj znane strani,
ki silno z jezičekom sika
in tjekaj k mladenču hiti.

Pred njim se tam ona ustavi
gledaje ga milo v obraz
in polna radosti mu pravi,
da on bo v nje sreče dokaz.

Da zmožna je kača jezika,
to čudno mladenču se zdi;
da v kratkem preteklost naslika
zdaj svojo, on kači veli.

In kača prijazno mu pravi:
Da ona je grofovsko hči,
ki tukaj v podzemski puščavi
več let že zakleta živi.

Premilo ga ona zdaj prosi,
naj reši jo sreče krive,
da težko, mu pravi, že nosi
prekletstvo ošabne sestre.

Mladenču se revica smili,
da hudo prokletstvo trpi;
kako naj pomore v tej sili,
da naj mu pove, ji veli.

Odrezati reče mladike
na vrbi zeleni mu tri,
pol sežnja naj bodo velike
in letošnje, pravi, rasti.

Nadalje, da potlej naj pelje,
mu reče, tja v božji jo hram;
in to še do prve nedelje,
ponoči enkrat, toda sam.

Da s šibo naj švrka jo eno
do cerkve, mu pravi, hudo.
Še bolj pa, da tepe iskreno
naj z drugo jo v cerkvi nato.

In s tretjo, veli mu, da udari
po glavi jo naj še krepko,
a nanjo ozre naj nikari
še več ne v svetišču nato.

On zvesto zapomnil je želje,
izpolnil jih tudi zvesto
in sebi pripravil veselje,
radost pa je kači sladko.

Odrezal je šibe zelene
in tleskal po kači močno;
ni bal se prikazni nobene
medtem ga dražeče strašno.

Ko delo dovršil je svoje,
iz cerkve mladenič je šel
zvezd gledal na nebu je roje
in roje na tihem je štel.

A kmalu prikaže se mila
iz svete, devica, cerkve,
ki krasna jo krijejo krila
in biseri njene roke.

Mladenič se silno zavzame,
videč zdaj to rajsko dekle;
a ona ga srčno objame
v zahvalo, da rešil jo je.

Za nežno pa deve ročico
je potlej mladenič prijel
in čudno poslušal novico
iz njenih je ust prevesel.

Zakleto, da tam se skalovje,
kjer mnogo prej bival je let,
zamenilo v grajsko zidovje
in njeno poslopje je spet.

In tjekaj podasta vesela
mladenič se in pa dekle,
ki v srcu le to sta želela,
da združila kmalu bi se.

Dni sedem že ondi pozneje
obhaja ženitve se dan,
kjer bila puščava je preje,
zdaj radost in raj je krasan.

In dobro je narod ohranil
v spominu ta dan in pa grad,
ki slavno bil Turkom obranil
pozneje premnogo je nad.

Zgodovina koruna (= krompirja).

Huda lakota, nastane po vsej deželi. Ljudje nimajo ničesar, kar bi moglo potolažiti nadležno lakoto. V tej strašni stiski zdihujejo k materi božji na pomoč. Marija pride z nebes na zemljo, jim pokaže nek prostor, ki je bil z nekakimi suhimi rastlinami pokrit in poraščen in jim veli: »Kopljite tukaj in našli bodete pod zemljo jabolko, katera potem skuhajte in jejte.« Ljudje, ne misleč, da Marija pride iz nebes na zemljo, jim pokaže nek prostor, ki je bil z nekakimi suhimi rastlinami pokrit in poraščen in jim veli: »Kopljite tukaj in našli bodete pod zemljo jabolko, katera potem skuhajte in jejte.« Ljudje, ne misleč, da Marija pride z nebes na zemljo tako, kakor jim je božja majka napovedovala. Nato jih kuhajo in jedo in potolažijo hud glad. In ta jabolka zvali ^{hud glad} ~~hud glad~~ in potolažijo se s potim prozmelce ali krompir. Tudi so ga, kakor jim je tudi Marija zapovedovala, in pridelovali so ga v obilni meri. Tako so bili rešeni hude lakote. In so ga prvi le praveč imeli, so se kmalu prevečeli in se ničevali iz te nebeške hrane. Tudi so ga tudi živini klati. Nač, takim načinom se pa božja proročnica razsodi in jim napove kazen. No, nun jame, gujite in radi tega se ga, o čem. Dares tedno pokorica in usici.

Zgodovina koruna (= krompirja)

Huda lakota nastane po vsej deželi. Ljudje nimajo ničesar, kar bi moglo potolažiti nadležno lakoto.

V tej strašni stiski zdihujejo k materi božji na pomoč. Marija pride z nebes na zemljo, jim pokaže nek prostor, ki je bil z nekakimi suhimi rastlinami pokrit in poraščen in jim veli: »Kopljite tukaj in našli bodete pod zemljo jabolko, katera potem skuhajte in jejte.«

Ljudje res kopljejo in najdejo vse natanko tako, kakor jim je božja majka napovedovala. Nato jih kuhajo in jedo in potolažijo hud glad. In ta jabolka zvali

so potem podzemelce ali krompir. Sadili so ga, kakor jim je tudi Marija zapovedala, in pridelovali so ga v obilni meri.

Tako so bili rešeni hude lakote. Ker so ga pa le preveč imeli, so se kmalu prevzeli in se norčevali iz te nebeške hrane. Jeli so ga tudi živini klasti. Nad takim početjem se pa božja porodnica razsrdi in jim napove kazen. Korum jame gniti in zaradi tega se ga dandanes toliko pokonča in uniči.

Nastop Blejskega jezera

Nekdaj so bili ondi, kjer je zdaj Blejsko jezero, jako lepi travniki in vrtovi. Skratka, bil je to pravi zemeljski raj. Stala pa je ondi tudi cerkev Marije Device in okoli nje mnogo bivališč.

Vse drugo je bilo lepo v redu, le pokopališča še niso imeli. Morali so torej mrliče drugje zagrebati.

Neke jako prijetne poletne noči, ko se vaščani pozno v noč zunaj, blizu cerkve, hlade in o vsakovrstnih rečeh pomenkujejo, zasliši se sem od cerkve jako mil pa otožen glas: »Naredite in pripravite še pokopališče, ako ne, bode se samo.« Ta glas se je ponavljal trikrat in vsakokrat močneje.

Vaščani pa, prevzetni kakor so bili, se ne zmenijo mnogo za to svarilo, temveč reko: »Tem bolje, naj se le naredi pokopališče samo, ga pa nam ne bode treba.«

In glej! Drugo jutro, ko se prikaže veličastno solnce izzad gora, lesketa se ondi, kjer so bili poprej lepi in cvetoči vrtovi i travniki, prelepo bisernato jezero s cerkvico Marije Device v sredi.

Strah v Poljanah pri pokopališču

Enkrat gre nek čevljar pozno ponoči iz mesta domu po cesti proti Poljanam. Bil je malo natrkan in je cesto meril od jedne strani do druge.

Ko pride blizu pokopališča, kar skoči neznansko velik črn pes izza grmovja predenj. On se tako prestraši, da kar obmolkne in obstoji. Še celo svojo kvantarsko pesmico, ki jo je ravno pel, je pozabil za trenutek. Pa vendar se kmalu ojači in ujezi ter reče:

»Ako si pes, pojdi kamor ti drago, ako si pa hudič, pa pojdi v pekel, od koder si prišel.«

Pes pa zarenči in se dolgo časa suče okoli njega. Čevljarja je bilo zdaj malo strah in se začne prekríževati.

Zdaj se izgubi pes od njega ter gre proti vodi, kjer je ravno nek tolmun bil in poskoči s tako močjo v vodo, da se na vse strani poškropi. Še celo čevljarja je mnogo kapljic zadelo. Kamor pa je pala kaka kapljica, speklo ga je, kakor bi ga bil kdo s kropom polil.

Zdaj se čevljar kar v dir spusti in se še nazaj ne upa pogledati, ker je slišal, da je hudir že nekoga požrl, ko se je pri takem slučaju nazaj ozrl. Ves spehan in truden prisopiha domov. Tudi pijanost mu je hudič pregnal iz glave.

Hudič in žena

Enkrat, ko je glavar vseh hudičev, Lucifer, obhajal obletnico svojega izgnanja iz raja, napravi veliko pojedino svojim podložnikom. Pri tej pojedini so se jako

dobro imeli. Tudi pijače je bilo toliko, da so se je vsi izvrstno navlekli in skoraj ves pekel narobe obrnili.

Lucifer, gospodar spodnjega sveta, je nad tem početjem, akoravno je tudi precej natrkan, vendar le nejevoljen. Srdit izžene vse pomagače hudičke iz pekla in jim veli: »Idite, srboritniki, na zgornji svet, pridno delajte in lovite ter mi priženite mnogo ljudi za družčino. Kdor bode priden, prejel bode plačilo, kdo bo pa len, pa kazen.«

Tako gredo in delajo vsak po svoje, kakor tisti, ki je s svedrom kravo drl. Omenim naj le dva kot zastopnika, jednega pridnih, drugega lenih.

Ko se vrnejo, reče prvi: »Še ves pijan od včerajšne gostije pridem ravno na neko ženitovanje. Ondi napravim zdražbo in sovraštvo med družbo, da se jamejo pretepati in da naposled ženina ubijejo.« Lucifer mu reče: »Dobro si jo zadel. Pojdi tje v hram in ga pij na moje zdravje, kolikor se ti ga le poljubi; drugo plačilo prejmeš pozneje.«

Drugi pristopi ter pravi: »Jaz pa pridem k neki vdovi, ki je ravno hotela močnik zabeliti, ktereга je skuhala iz zadnje moke, kar jo je še imela pri hiši. Z zabelo vred prekucnem ji po pepelu vso jed. Nadejal sem se, da bode žena klela in se togotila nad to nesrečo, ali ni črhnila besedice.

Dražil in nagajal sem ji še dolgo, ker se ji je ravno mudilo k vaškemu graščaku pšenico žet iti, tako, da se ji je zakasnilo, da ni mogla v pravem času priti, kakor je bila obljubila, misleč, da jo bodo vsaj grajščakovi priganjači s korobačem našvrkali, ker ji jaz nisem mogel dovolj hudega prizadeti.«

Lucifer pa mu reče: »Za kazen, ker si se slabo obnesel, moraš zdaj sam iti delat na mesto vdove in plačilo, ktero dobiš, moraš tudi njej izročiti.« Rad ali nerad moral je hudič ubogati, drugače bi mu bilo še kaj več priletelo.

Gre torej in se ponudi vdovi, da hoče on namesto nje danes delati. Vdova ga ne spozna, ker se je preoblekel in se jako razveseli.

Hudič pa, ne bodi len, gre in se uleže na vrtu v senco pod staro tepko. Vdova misli, da gre na delo ter ga pusti pri miru. Ko pa gre okoli desete ure malo na vrt, ga najde spečega pod staro tepko. Urno vzame korobač v roke, ki je visel na hlevovem zidu, in ga prav dobro našvrka rekoč: »O ti grdavs nemarna ti! Ali tukaj žanješ, lenoba zaspana ti! Le počakaj, ti jih bodo že še grajščakovi priganjači našteli, da jih bodeš kar vesel.«

Hudič gre zdaj potepeno, kakor kak pes, ki je pečenko ukradel, v graščino na delo ter pove ondi, namesto koga da je prišel. Ondi ga ženejo na neko pšenice polno njivo rekoč: »Ako ne požanješ te pšenice takrat kot drugi delavci, bodeš pretepen, da bode vse capljalo od tebe in da bodeš v ruti čreva nesel na svoj dom. Ako jo pa požanješ poprej, kakor drugi, dobiš za plačilo pšenice, kolikor jo boš nesti mogel.«

Hitro se hudič pripravi in začne srp brusiti ter ga brusi do dveh popoldne medtem, ko so drugi že več kot pol dne želi. Potem pa pljune v roke in začne kaj ročno žeti.

Drugi se mu pa posmehujejo rekoč: »Mrčni smo, kdaj in kako boš ti, paglavec, požel vso pšenico na tej njivi.«

On se pa ne briga za druge okoli njega, marveč žanje svojo pot dalje.

Pa kako se zavzemo, ko je on do južine že vso pšenico požel, v snope povezal in na kupce znosil.

Zdaj pa tirja svoje plačilo, namreč toliko pšenice, kolikor jo nesti more.

To mu dovolijo.

Hitro zveže on vso pšenico, ki jo je požel, v en sam snop, ga vrže čez ramo ter ga nese.

Graščak pa in drugi ga srepo gledajo in si ne vedo kaj. Kmalu se spomnijo pripomočka. Imeli so namreč jako huđega bika, ki je vsakogar pomandral, kdor mu je le blizu prišel. Tega izpustite nanj.

Ko pa huđič bika ugleda, se mu nasmehne, ga zgrabi za rep in smuk čez ramo ž njim, ter maha obložen rohljaje se proti vdovinem domu.

Graščak in delavci pa še bolj debelo gledajo za njim kot poprej. Zdaj nihče ni več dvomil, da je bil res sam peklenšček.

Ko huđič vdovi prinese veliko plačilo tistega dne, se vrne zopet v pekel nazaj, ker je preстал kazen.

Vdova pa je veselo in srečno živela še mnogo let do smrti. In pšenica se ji ni zmanjšala in meso tudi ne, ko je bika zaklala, temveč vedno je imela vsega dovolj.

Dragi bralec! Ako pa hočeš kaj več zvedeti o vdovi, pojdi gori k Rovtarji in povedali ti bodo vse natanko njeni sosedi, kajti jaz nisem hotel potem več poslušati, ko so mi dali iz naprstnika jesti in iz rešeta piti, da sem se do dobrega upijanił.

Zvon v jezeru

Neka bogata gospa, doli v Gameljnah nekje doma, enkrat prav huđo zbolí. Obljubi pa, da, ako ozdravi do dobrega, bode dala uliti velik zvon, ki bode gori »v jezeru« oznanjeval slavo Marije Device.

Gospa res kmalu popolnoma okreva in spolni tudi zvesto svojo obljubo. Ko je zvon dovršen, pripeljejo ga gori do jezera. Denejo ga v čoln in ga hočejo čez jezero v cerkvico Marije Device pripeljati. Komaj pa ga pripeljejo do srede, se zvon izmuzne iz čolna in se potopi v globočino z velikim štrbunkom.

Tako se je zgodilo, kakor je gospa želela, ker je rekla, da bode zvon oznanjeval »v jezeru« in ne »na jezeru« Mariji čast in slavo.

Tako se sliši še dandanes vsak petek in soboto zvečer milo zvonjenje zvona v jezeru.

Pravijo tudi, da je nekdo, ko se je kopal v jezeru in prišel ravno do dna na enem mestu, kjer je zvon, videl, da čuvajo velike kače zvon v globočini, da ga nikdo ne more na površje dovesti.

Kako je nekega vojaka strašilo, ko je šel na odpust

Nek vojak, tam gori iz Podobéna doma, je bil mnogo let pri vojaki. Kakor skoro vsak, se tudi ta ni drugega naučil, kakor prav po peklenško rentaćiti in kleti. Sicer je pa imel od narave tudi usmiljeno srce in je mnogemu revežu podaril kako darilce.

Ko odsluži svoja leta, dajo mu odpust in on gre domu.

Bila je pa že trda noč, ko koraka po cesti proti domu. Ves v sé zamišljen skoro ne opazi, da je priletel iz grmovja zajček in da okoli njega skače. Ravno posije bleđa lunica izza oblakov, ko zajček njemu ravno med nogami skozi zleti.

Vojak se predrami iz svoje zamišljenosti in se ujezi nad to malo živalico, ki mu ne da miru. Urno izdere sabljo, prav robato zarentaći ter mahne po zajčku. (Bil je namreč v vojaški opravi, ker je njegova obleka že davno razpala.) In v tem hipu skakljata dva zajčka okoli njega.

On se zdaj še bolj razjari in jame z vso močjo mahati po živalicah. Pa bolj ko udriha in klesti, bolj se množijo zajčki, tako da je naposled vse črno mrgolelo samih

zajčkov pred njim. Ves upehan in utrujen ne ve kaj početi. Pot je lil po njem kar curkoma.

K sreči pride zdaj ravno do nekega znamenja, ki je stal poleg ceste. Iz njega zasliši rešilen glas: »S ploskom jih, s ploskom! In o čudo! On jame mahati po njih s ploskom in izginili so kakor dim. Odslej ni nikdar več zaklel, kajti vedel je, da so bili to hudički v zajčjih podobah in glas iz znamenja, da je bil božji.

Kaj hudič naredi onemu, kdor ga kliče

Gori pod Blegašem nekje je prebival svoje dni gospodar, kateri je imel dva sina. Oba sta znala poprej in bolje kleti kakor pa moliti.

Ko je starejši malo odrasel, pasel je ovce svojega očeta, mlajši pa je za kratek čas z njim hodil.

Nekega večera, ko je deževalo, kakor bi iz škafa lilo, je starejši sin zopet preklinjal, kakor da bi lešnike iztresal, da je bilo še celo očeta strah. Šli so počivat. Starejši sin je šel na hlev v slamo, mlajši je pa v hiši ostal za pečjo. Komaj zasmrči starejši sin, kar ga nekdo po imenu pokliče. Silno se prestraši zaslišavši nek nenavaden glas. Ali komaj se dobro zave, že čuti okoli sebe močne kosmate roke z dolgimi kremplji, ki so se mu močno v kožo zabadali. In kjer ga je držala kosmata roka, ga je peklo, kakor ogenj.

On kliče na vse grlo očeta na pomoč, ali vse zaman, kosmatinec ga vleče čez vrt doli za plot. Na fantov klic se oče zbudi in pride gledat, kaj je sinu, ki tako kriči. Ko ga ne najde na hlevu, gre na vrt in kliče, a on se ne oglasi več. Drugega ni bilo kakor velik smrad po vrtu, da je komaj prestajal in pa ožgana tla. Ko pa le ogleduje čudno prikazen na tleh in gre za njo proti plotu, zagleda onstran v grmovju veliko črno repato pošast človeške podobe, iz katere je ogenj švigal. Oče se je tako ustraši, da se kar ganiti ne more. Hudič pa se mu reži ter pravi: »Le pojdi sem, bom pa še tebe požrl, zdaj že kosti obiram.« Ves prestrašen se oče prekriža ter gre nazaj.

Pravijo, da so še dandanes od tistega časa vsa tla na vrtu ožgana, kjer je hudič fantalina vlekel za plot.

Odslej je pa moral mlajši sin ovce na pašo goniti, kateri pa ni bil nič boljši od brata, samo mlajši je bil od njega.

Enkrat na paši prepeva prav pohujšljive pesmi, ki se jih je od svojih pajdašev naučil. Kar pride nek čuden fantalin v rdečih hlačicah, zeleni kamižoli in višnjevi kapici. Imel je pri sebi majhen voziček in še z njim vozil po grmovji, po travnikih ga je pa za sabo vlekel. Ta čuden fantiček sili prepevajočega pastirčka, naj se k njemu na voziček usede. Izpočetka pastirček ni kaj maral za njegovo prigovarjanje, marveč ga je le meril z očmi od nog do glave. Naposled se pa vendar vda in se usede na voziček. Zdaj pa fantiček zabrlizgne, da je skozi ušesa letelo, in požene voziček, da je letel skozi grmovje in goščavo, kakor strela. Pastirček jame jokati in vpiti pa nič ne pomaga. Bolj ko vpije, bolj jo gre.

Ko pridrvita doli v goščavo, zagleda pastirček pred seboj na vozičku kosmatega hudička, ki se mu prav preklensko riga in krohota. Hipoma prideta na nek prostor, ki ni bil nič poraščen.

Tukaj je bil k sreči nek oglar, ki je kopo kuhal in ki je pastirčka poznal. Zagledavši dečka vsega krvavega in raztrganega se zelo prestraši in zakliče: »Jakec, kam pa letiš tako po živinsko? Svet križ božji! Ali te sam peklenšček podi?«

Pri tej priči se pa pastirček zave ter obstane. Zdaj pa ne vidi več ni fantička hudička ni vozička, kakor le samo piš po grmovju naprej mu še bije na uho.

Zlata jama

Sopotnica je vas na Gorenjskem. V tej vasi je cerkev sv. Florjana, varuha kovačev. Od te cerkve drži kolovozna pot proti Remušku v hribe. Za to kolovozno potjo je na levi strani široka in globoka jama, ki jo kmetje imenujejo »zlato jamo«; zakaj, bomo kmalu zvedeli.

Enkrat je bilo za časa, ko so še Turki ropali in opustoševali naše ljube kraje, da je nek vitez z Gorenjskega, ko se je bal, da bi mu lepih rumenjakov pasjeglavci ne oplenili in odnesli, v dva sodčka spravil svoje cekinčke, ter šel na tuje, da bi laže mirno živel.

Jezdaril pa je s sodčki obloženega vranca ravno po tej kolovoznici. Prigodi se pa, da se jermen, na katerem sta sodčka čez konja visela, pretrga in en sodček pod kolovoznico zavali. Vitez pa, že sam nad seboj nejevoljen zaradi neprijetne poti, prav po hribovsko zarentači rekoč: »Hudič, kamor si sodček vlekel, tja vleci pa še vse drugo!« In pri tej priči se zemlja ondi odpre in vitez se pogrezne s sodčki in konjem vred v tla. In nebo se potemni in zemlja se potrese, da so ljudje s strahom gledali, kaj bo.

Plešavnikov Jože pa, ko je šel ravno od Ukršlana domu, je videl to prikazen in je potem pripovedoval po vasi, kaj se je zgodilo. Zdaj se zbero vaščani skupaj pri Osojniku in se posvetujejo, kaj naj bi zdaj storili.

In res jo ugane stari Čude prav modro ter pravi: »Veste kaj, možje! Obljubimo en sodček rumenjakov sv. Florjanu in Materi Božji in gotovo bomo lahko izkopali ves zaklad; drug sodček pa naj si medse razdelimo.« Vsi pritrdijo modremu Čudetu.

Precej drugi dan pa pokrope oni kraj z blagoslovljeno vodo in začno kopati. Kopljejo pa kar tri dni in tri noči zaporedoma in pod večer tretjega dne res izkopljejo oba sodčka; le viteza in konja niso nikjer še dobili.

Ko pa pripravijo sodčka na kolovoznico, polasti se jih takoj pohlep ter reko: »Saj Mariji in sv. Florjanu ni treba denarja, raji obdržimo vse sami; svetnikoma je to dovolj, da smo jima le obljubili.«

In pri tej priči se z velikim ropotom in žvenkom zopet vdereta oba sodčka še enkrat globje, kakor prvikrat, da se kar posveti iz jame. Tako gredo pohlepni vaščani z dolgim nosom domov in se ne drznejo nikdar več skušati svetnikov božjih.

Čez leto in dan pa zvedo Ljubljčanje o tem zakladu ter pridejo, dal bi se polastili ogromnega zaklada. Kopljejo pa sedem dni in sedem noči brez prenehanja, zdaj eni, zdaj drugi. Sedmi dan pa ravno opoldne, ko pridejo od kosila, da bi nadaljevali svoj posel, zagledajo zelenega psa na dnu jame, ki je smodko kadil. Tega se tako ustrašijo, da jo kar proti Ljubljani nazaj popihajo. In zdaj se ondi vsake kvatre vidi ponoči neka zelenkasta lučica. In to je zlata jama, kakor pravijo ljudje.

Cesar Jožef in vojak

Prigodi se, da so za cesarja Jožefa v neki vojašnici imeli tako slab kruh, da ni bilo skoro dne, da ne bi se bil nihče izmed vojakov podal v večnost. Seveda ugovarjati se ni nihče upal, ako je hotel prost biti zapora.

Vendar se osrči nek vojak ter reče sam pri sebi: »Le počakajte, vi stotniki kilovci, jaz jo vam bom že zagodel, da je bodete vsi veseli.« In res; vojak vzame svojo torbico in dne hlebček onega slabega kruha vanjo ter se napoti proti Dunaju.

Med potjo pa, ne večč kraja in pota, zaide v prav velik gozd. Ondi tava dolgo pa le ne najde žive duše, ki bi mu pokazala pravo pot. Lakota in žeja ga že silno tareta in vender noče hlebčka načeti.

K sreči se začujejo od daleč koraki in pasje lajanje. Bil je cesar Jožef v lovski opravi. Vojak ne spozna prišleca in mu prav po domače pravi: »Ti prijatelj, ali bi mi mogel povedati, kje je kaka pot, ki drži v kako vas ali mesto?«

Ta lovec ali cesar Jožef, (imenujemo ga že tako ali tako) pa reče: »Glej ga no, jaz sem pa tebe hotel vprašati, kje bi človek mogel iz te goščave pririti in kje bi se kaj jesti dobilo, kajti moj želodec že neizrečeno kruli. Morda imaš ti kaj jedil pri sebi in kaj pijače?«

Vojak pa pravi: »Imam že pri sebi hlebček kruha, ali moram ga nesti cesarju pokazat, da bo videl, kako slab kruh da nam dajo, da potem toliko vojakov pomrje.«

Cesar pa reče: »Veš kaj, jaz sem cesarjev lovec in lahko vse naročim cesarju, kar hočeš, hlebček pa prereživa in pojevva.«

Vojak se nekaj časa brani ali ker ga pa le preveč lakota tare, se da pogovoriti in da polovico hlebčka lovcu, drugo pa sam pojé in reče: »Pa ja ne pozabi opraviti, kar sem ti naročil.«

Lovec pa pravi: »Le nikanar se ne boj, jaz bom že tako napravil, da bo za vse dobro, zate pa najbolje.«

Zdaj pa vojak pravi: »Gledati morava zdaj, da dobiva kje prenočišče, da ne bodeva tu v gozdu ostala. Čakaj, že vem kako, jaz bom splezal tukaj na tale javor, da bom videl, ali se kje kaj sveti.« In spleza in zapazi v daljavi neko luč ter si dobro zapomni stran, kjer jo je videl.

Potem korakata dalje in dospeta srečno do neke kočé ter gresta vanjo in prosita ženo, ki jima je odprla, prenočišča. Žena pa reče, da ju nikakor ne more prenočiti, ker pride okoli polnoči dvanajst roparjev domu in da ju potem gotova smrt čaka.

Onadva pa ne odležeta preje, da jima dovoli ostati, akoravno jima prigovarja, da ju bodo gotovo psi zvohali, če se tudi kje v hiši skrijeta.

In res pridejo malo pred polnočjo roparji domu in zagledajo ona dva tujca ter ju vprašajo: »Kaj pa delata vidva tukaj?« Lovec se jih malo prestraši in jih postrani gleda, vojak pa srčno reče: »Ne zamerite, da vam delava nadlego. Midva sva zašla tukaj v gozdu in sva po naključju tukaj naletela na vašo hišo. Prosiva, ako bi naju hoteli prenočiti in nama kaj večerje dati, jutri pa odideva dalje proti glavnemu mestu.«

Roparji jima dovolijo in jima tudi z večerjo postrežejo. Prav dobro se najesta in napijeta.

Naposled pa prinese kuharica skledo na mizo, ki je bila pokrita in lepo okrašena z raznimi cveticami. Glavar jima reče: »Umreti morata tako ali tako, izberita si zdaj, kakšne smrti da hočeta umreti. Tu v skledi je razno orožje vama na izbiranje dano; tedaj volita.« Lovec se tega tako ustraši, da se po celem životu tresse.

Vojak pa reče: »O pustite naju pri življenju in naju raje v službo vzemite. Tale moj tovariš je dober lovec, jaz sem pa tudi prebrisan in vam bom nekaj takega naredil, da se bo potlej vse pred vami odpiralo samo od sebe, kamorkoli bode te prišli.«

Glavar pa si misli, naj bo, bomo le videli, kaj bode tako umetnega naredil, saj ju še potlej lahko pomorimo. Vojak ukaže zdaj kuharici, da naj zavre kotel olja in naj ga prinese v sobo. Olje kmalu zavre. Roparji pa se usedejo vsi okoli mize in radovedno gledajo, kaj bo. Vojak pa vzame korec, zajame vrelega olja iz kotla ter blagoslovi vse po obrazih. Kot bi trenil, prime se vseh dvanajst roparjev za oči naenkrat. Vojak pa izdere sabljo iz nožnice in vsem hitro glave odseka.

Lovec pa medtem za durmi čepi in se po vsem životu tresse. Ko ga vojak zapazi, reče mu: »Oh, ali te ni sram, da se tako bojiš? Kaj bi bilo, ako bi cesar imel samo take strahopetce, gotovo bi vsako vojsko izgubil. Alo, pojdi sem, zdaj sva prosta roparjev.«

Na to pa kuharica reče: »Kaj pomaga, ako sta te roparje uničila, ko jih pa v kratkem pride zopet dvanajst.« Lovec se zdaj še bolj prestraši, kakor prej in reče: »Podati se morava tako ali tako in življenje izgubiti, tedaj je bolje, da odideva.«

Vojak pa reče: »Sram te bodi takih besedi! Kaj bi bilo, če bi cesar take strahopetce imel, kot si ti, gotovo bi vsako vojsko izgubil. Pojdi sem, da spraviva te tičke brez glav v kraj in da se pripraviva za drug boj.« Lovec in vojak znosita mrliča iz sobe in jih pokopljeta na dvorišču. Kuharica pa lepo pomije in osnaži sobo.

Komaj je bilo to delo dokončano, že pride drugih dvanajst roparjev. Glavar precej opazi, da se je v hiši med tem časom nekaj posebnega zgodilo, kar njega ni bilo doma ter vpraša kuharico, kaj je bilo?

Kuharica pa vsa v strahu ni vedela, kaj bi rekla. Vendar pove naposled rekoč: »Nekaj tujih ljudi so ujeli in semkaj pripodili in jih potem pomorili. Ta dva le sta jim pa kašo upihala in zdaj so ju pa šli zopet lovit. In zdaj ko ste vi prišli domu, sta pa zopet ponevedoma pred vami tu sem pribežala.«

Glavar pa reče: »Dobro, zdaj bodeta pa glavi dala.« Onadva pa prosita, da naj jima prizaneso in da naj jima kaj večerje dajo. Roparji se ju usmilijo in ju povabijo k večerji. Dobro se zopet najesta in napijeta? no, saj sta bila pa že tudi potrebna, ker sta imela malo prej toliko dela in skrbi.

Po večerji pa vojak zopet svojo umetnost tudi tem roparjem pokaže in ob življenje pripravi na nam že znani način.

Zdaj šele se tudi kuharici srce umiri in ohladi. Vojak se pa smeji in vpraša: »Ali je še kateri ropar kje, da ga bom na meh odrł?« Kuharica pa pové, da zdaj družega ni več, kakor le v hlevu je še en šepast, ki konje čuva, katerega pa tudi lahko brez težav umori. In zgodilo se je tako.

Lovec in vojak sta bila rešena roparjev. Urno zajašeta vsak enega konja in vzameta tudi kuharico s seboj. Kuharica pove med potjo, kdo in odkod je in kako da je prišla tu sem: da so jo namreč roparji uplenili in tu sem dovedli. Bila je hči nekega plemenitega graščaka na Pemskem, kamor se je potlej zopet podala v veliko veselje svojih staršev, ki so jo imeli že davno za mrtvo.

Lovec in vojak jo pa brišeta proti Dunaju. Vojaku se začne zopet tožiti po onem kruhu, ki ga je mislil nesti cesarju pokazat, in reče svojemu tovarišu: »Ti, veš kaj, prav škoda je, da nimam več onega kruha pri sebi, ki sva ga pojedla, da bi ga cesarju pokazal, kajti tebi tako cesar ne bo ničesar verjel, ker si tak plašljivec.«

Lovec pa ga tolaži rekoč: »Le miren bodi, vse se bo dobro izšlo, zate pa najbolje.« Tako gresta dalje.

Med potjo pa mora vojak potrebo opraviti, ker ga je strašno prijelo ter reče lovcu: »Drži mi konja ta čas, da potrebo opravim, pa Bog obvari uti.« Lovec obljubi, da hoče zvesto izpolniti svoj posel. Komaj pa vojak s konja stopi in se kake štiri korake odstrani, spodbode lovec konja in se izgubi v daljavi. Vojak pa vpije za njim, ga zmerja z goljufom, hinavcem; kolne, da joj, pa vse nič ne pomaga, lovca pa le ni več in konja.

Vojak zdaj počasi korači dalje in pride čez dolgo časa vendarle srečno na Dunaj.

Lovec pa ali bolje cesar sam, dá prišedši domu povelje, da naj napišejo zunaj na gostilne, da se danes vsega brez plačila dobi, kolikor kdo hoče. Zaukaže pa tudi svoji straži, da kadar pride tak in tak vojak in po cesarju vpraša, ga morajo v palačo spustiti.

Res prikoraka kmalu po mestu nek ves zaprašen vojak. Ozira se sem in tja in zapazi kmalu besede na neki krčmi: »Danes vse zastonj.« On si misli: »Šmentaj, to pa ni slabo, le notri, želodec že silno kruli, bomo videli, če je resnica.« Gre notri in se prav dobro nakreše najboljših jedil in pijač zastonj.

Potem pa gre k cesarju. Urno ga peljejo v njegovo sobo. Tu pa zapazi onega lovca in se urno na vse strani ozre. Ko pa nikogar ne vidi, jame zmerjati bolj potihem lovca rekoč: »Ti potepuh ti, tako ti meni delaš. Življenje sem ti otel, ti me pa tako grdo opehariš za plačilo; sram te bodi. Le počakaj, gotovo te cesarju zatožim, da bo vedel, kakega figovca da ima pri sebi.«

Nato se lovec nasmehne in lovski plašč malo odstrani, da se pokaže cesarska oprava.

Vojak pa kar obledi, ko zapazi, da je ta lovec sam cesar, predenj pade na kolena in ga prosi odpuščanja. Cesar ga vzdigne od tal in mu reče: »Le miren bodi in vesel, odslej si moj prvi služabnik na dvoru. Tudi vojaki bodo imeli odslej boljšo hrano, za katero bom že jaz sam skrbel.«

Tako se je zgodilo. Vojak pa je bil silno vesel, ker je mislil, da je v tretjih nebesih.

Cesar Jožef in menih

Cesar Jožef potuje enkrat po deželi. Prigodi se pa, da pride do nekega samostana. Radoveden kaj počenjajo menihi v njem, gre vanj.

Stopivši pred vrata zapazi na zidu zapisane besede: »Tukaj se živi brez vseh skrbi.« Oho! misli si, bom pa jaz vam skrbi naredil, le malo potrpite in potegne za zvonček.

Vratar odpre ter ga vpraša: »Kaj bi radi?« Cesar pa reče: »O nič posebnega ne, samo z gospod očetom vodnikom tega samostana bi rad govoril. »To pa ni mogoče,« odvrne vratar. «Oče vodnik ne more priti, ker je že star in bolehen.» »More ali ne more, jaz pa rečem da mora,« pravi cesar. Vrtar gre klicat očeta vodnika in mu pove, da ga nek nadležen tujec hoče imeti.

Vodnik se privali počasi doli po stopnicah kakor sod in se vstopi med vrata, da je ves prostor zagradil ter reče jezno: »Kdo si drzne mene nadlegovati in me doli klicati? Ali ne bi mogli vi vrtarju naročiti, kar ste imeli? Pri drugi priložnosti, ako me bode nadlegovali, vam jih bom dal naštet, da bode pomnili, kdaj ste bili tukaj. No, kaj imate zdaj tako važnega povedati?«

Cesar ne odgovori ničesar, marveč mu s prstom pokaže na zid, kjer so bile že omenjene besede zapisane.

Vodnik se še bolj razsrdi in pravi: »Kaj pa vas to briga kar je tukaj napisano? Reveži hodijo tu sem in lahko napišejo, kar se komu ljubi.

»Na to pa cesar z roko v žep seže in pri tej priči plašč, v katerega je bil oblečen, malo na stran odgrne, tako da se je cesarska oprava videla ter reče: »Da, da, to pa rad verjamem, da tu notri brez vseh skrbi živite, ker ste tako rejeni in debeli, kot pitan pujske. Pa le počakajte, jaz vam bom že skrbi naredil.«

Vodja pa se tako prestraši, ko vidi cesarja pred seboj in ga spozna, da od strahu na tla pade in ga odpuščanja prosi, da se je tako nespodobno in zarobljeno obnašal proti njemu.

Cesar pa pravi: »Za kazen mi morate tri lešnike to je tri uganke razluščiti, ako ne, vam pa razrušim jaz samostan in sicer: 1) Koliko velik je svet? 2) Koliko sem jaz vreden na svojem prestolu kraljujoč? in 3) Kaj jaz zdajle mislim? Odloga imate tri mesece, ako mi rešite te zastavice je prav, ako pa ne, sami glejte, z Bogom!« ter odide zapisavši ta vprašanja v svoj dnevnik.

Vodja misli in misli, kaj bi to bilo, cele tri mesece, pa le ne ugame. Take skrbi mu je to napravilo, da je shujšal med tem časom tako, da ga ni bilo skoraj več poznati moči. Suh je bil in tenek, kakor trska.

Nekega dne se gre sprehajati, da bi lažje skrbi pregnal in pride ravno v gozd, kjer je njegov ovčar ovce pasel. Ovčar ga gleda in gleda, znan se mu zdi, pa ga vender ne spozna od daleč in šele, ko ga vodja nagovori, spozna ga po glasu. Jako čudno se mu zdi, da je toliko shujšal v tako kratkem času ter ga vpraša: »Gospod, kaj pa vam je, da ste toliko shujšali, ali ste bolni? Silno ste suhi!«

Vodja pa reče: »O prijatelj! Skrbi, skrbi! te tarejo človeka in ga rinejo v prezgodnji grob. »Kake skrbi pa imate«, pravi ovčar? Nato mu vodja razodene vse, kar se je zgodilo pred kratkim, ko ga je cesar obiskal. Ovčarju se vodja v srce smili in se mu ponudi za rešenika.

Vodja pa reče: »Kako boš pa govoril pred cesarjem, ker nisi nič učen?« Bom že kako,« reče on, »se bom že kaj zmislil, le oblecite me v vašo kuto, pa grem kar naravnost k cesarju.« In zgodi se tako.

Ovčar pride k cesarju in cesar se usede v vsem svojem veličastvu na prestol ter ga jame izpraševati: »Kako velik je svet?«

Ovčar odgovori: Prav velik že ni, ker če bi jaz tak voz imel, ki bi tako hitro šel, kakor pride sonce okoli zemlje, tako bi ravno v štiriindvajsetih urah prišel na konec sveta.«

Cesar malo zmaje z glavo pa reče: »Naj bo, bomo videli, kaj bo dalje. Koliko sem jaz vreden na svojem prestolu sedeč?«

Ovčar odgovori: »Kristusa, judovskega kralja, so za trideset srebrnikov prodali, jaz bi zate ne dal več kako kvečjemu devetindvajset srebrnikov.«

Nato se cesar tako zasmee, da bi bil kmalu počil; potem pa dalje vpraša: »Kaj pa jaz zdajle mislim?« Ovčar pa pravi: »Ti misliš zdajle, da sem jaz samostanski vodja, pa sem le njegov ovčar.«

Cesar pa reče: »Če je pa temu tako, boš pa odslej ti za vodjo postavljen in vodja bode tvoj ovčar, ker si ti bolj prebrisan, kot on.«

Ovčar pa odgovori: »O gospod cesar! Pusti vodjo na svojem mestu, saj vidiš, da jaz nisem za to, ker ne znam maše brati in tudi nisem blagoslovljen, da bi jo smel. Vodja je pa zdaj od samih skrbi toliko shujšal, da ni nič debelejši, kot jaz.«

»Naj bo no«, reče cesar, »zato, ker si ti.«

Ovčar pa nese hitro domu veselo novico, da je odrešil in obvaroval samostan pred razvalinami. Vodja pa ni nikdar več pozabil besedi, ki so bili zunaj na zidu zapisane, ampak vtisnil si jih je globoko v spomin.

Mrtvečeva poroka

Pri Grilovniku so imeli predice. Ženske imajo pa že od nekdaj jako namazane jezičke, da strašno gladko teko, kadar jih pride več skupaj. Tako so tudi tukaj marsikatero uganile s svojimi žlobudravimi jezički.

Posebno mlade so bile jako korajžne, tako, da so si potem, ko so se malo jagodovčka navlekle, upale hudiča iz pekla poklicati.

Med tem pride gospodinja v izbo, poslušala njih pogovore, potem pa reče: »Veste kaj predičice. Naša kokoš je hodila nekam nosit, da ni nihče vedel kam. Zdaj smo jo pa zasledili ondi na pokopališču, kjer je neka malo vdrta gomila. Nanesla je že sila jajec, pa se nihče ne upa ponje. Če ste tedaj tako srčne, kakor pravite, naj gre ena izmed vas ponje in naj jih sem prinese.«

Res vstane mlada, okroglolična deklica ter gre; njene tovarišice jo pa spremljajo. Pride do gomile, se skloni k jami in seže po jajcu, pa ojoj! Neka mrzla roka jo prime in je ne izpusti. Kliče na pomoč, pa nihče ne opravi nič.

Zdaj pošljejo po župnika. Župnik pride in škropi z blagoslovljeno vodo, pa vse nič ne pomaga. Župnik misli in misli, kaj bi neki to moralo biti ter reče naposled: »Deklica! Ti si gotovo bila v kaki zvezi s tem človekom, drugega ne more biti.«

In res se domisli deklica, da je imela prejšna leta ljubčka, ki ji je za trdno rekel, da še celo zaklel se je, da jo vzame v zakon, pa je potem umrl.

Župnik nato reče: »Zdaj pa ne kaže drugega, kakor zvezal vaju bom.« Na to pošlje po štolo. Po tem se skloni h tlem, moli dotične molitve in ju zveže.

In kakor bi trenil, mrzla roka izpusti deklico, ki se je po vsem životu tresla.

Na pokopališču

Zejčar je bil zelo premožen mož. Kakor mora vsak človek, umrl je tudi on.

Njegovi sorodniki bili so pa silno lakomni. Ko ga v rakev zabijejo, mu ne privoščijo drugega, kakor raztrgano nogavico mu puste na eni nogi, vse drugo pa sami pograbijo.

Druga noč pa, ko je že v grobu ležal, bila je petkova. V petkih pa je imel cerkovnik vselej navado pozno domu hoditi. Pride čez pokopališče ravno, ko je enajst odbila. In ta čas, pravijo, pridejo mrlič iz grobov.

Koraka mimo enega še ne davno zagrebenega groba, kar zapazi na njem nagega človeka, ki je nogavico preobuval rekoč:

»Če jo obujem na levo nogo, ni na desni ničesar, a ko jo pa denem na desno, je pa leva prazna.« To pa ponavlja toliko časa, da se mu jame cerkovnik na vse grlo smejati.

Mrlič ga opazi, ujezi se in steče za njim.

Cerkovnik pa v največji sili, teče pod zvonik in jame zvoniti. Mrlič pusti cerkovnika in se povrne v grob nazaj.

Drugi dan pa navsezgodaj poprašujejo ljudje cerkovnika, kaj je bilo, da je opolnoči zvoniti začel. Povedal jim je pa vse, kar je videl in slišal.

Zvedeli so tudi Zejčarjevi sorodniki in dobro so vedeli, kaj pomenja to znamenje, pa ni jim bilo mar, da bi za eno mašo plačali za rajnkega.

Cesar Jožef in pijanček

Nekega večera se preobleče cesar Jožef v navadnega vojaka ter se sprehaja potem po mestu.

Pride pa do neke žganjarije, od koder se je slišalo glasno kvakanje. Stopi notri in se usede k neki mizi, kjer je že tudi nek vojak dobro kimal. Pozdravi ga, kakor se spodobi, in on mu pomoli glažek slivovke. Cesar vzame in pije.

Potem se začneta pogovarjati o mnogovrstnih rečeh, posebno pa o pijači. Vojak cesarja ni spoznal, marveč je mislil, da je kar navaden vojak, zato je pa govoril ž njim kar po domače, cesar pa ravno tako. Pijeta tako dolgo, da je vojak že vse svoje novce izdal.

Nato pa jame cesar dajati za pijačo. Bila sta naposled celo tako vesela, da sta bratovščino pila. Zdaj pa zmanjka tudi cesarju denarja. Vojak bi bil pa še rad pil in reče:

»Ti prijatelj, jaz sem suh in nimam več bora pri sebi.« Cesar pravi: »Jaz tudi ne, kaj nama je pa zdaj začeti.« »Jaz že vem kako,« reče vojak, »samo bojim se, da bi vsega ne obklepetal, če bi ti jaz povedal.«

Cesar ga zagotavlja, da bo molčal, če bi tudi za glavo šlo. Vojak se dá naposled preprositi ter pove vse rekoč: »Veš ti prijatelj, jaz sem bil nekdanj ključavničar in sem naredil ključ od cesarske denarnice (= blagajne). Notri greva in si naloživa denarja, da ga bova imela še dolgo časa dovolj. Pa Bog obvari komu kaj omeniti o tem.«

Cesar mu da roko, da bo molčal na vse večne čase. Potem gresta in vojak res odpre s svojim ključem denarnico.

Cesar si hoče precej v prvi sobi žepe napolniti z denarjem ali vojak mu tega ne dovoli rekoč:

»To je cesarjev denar, pusti ga, on je ravno tako potreben denarja, kakor midva, ker ima tudi svoje stroške. Le pojdi z menoj, ti bom že jaz pokazal, kje si ga bova naložila.«

Tedaj gresta dalje. Prideta v drugo sobo, kjer je bil denar za duhovne shranjen. Cesar si ga zopet hoče naložiti ali vojak mu brani rekoč: »Tudi duhovni imajo svoje potrebe, le pustiva ga jim, saj dobiva drugega dovolj.«

Prideta naposled v tretjo sobo, kjer je bil oni denar shranjen, ki si ga gosposka prisvoji od samih kazni, s katerimi ljudstvo kaznuje.

»Tukajle,« reče vojak, »si pa le naloži denarja, kolikor hočeš, saj si ga bodo tako ali tako škrici med sabo razdelili.«

In res nabereta si denarja za potrebo ter gresta.

Ko pa prideta zopet v prvo sobo nazaj, zagradi cesar zopet z roko po denarji rekoč: »Še tukaj si ga moram malo vzeti.«

Vojak mu pa pritisne zausnico, da je mu sv. Peter ne odvzame, in reče: »Ali ti nisem že poprej rekel, da ima cesar sam dovolj potreb za svojo veliko družino, da potrebuje potem sam denarja. Zakaj pa nisi tam nabral si denarja, kjer sem ti ukazal, da ga vzemi?«

Gresta tedaj iz denarnice in vojak jo zopet zaklene potem mu pa še s prstom požuga rekoč: »Pa ja ne sčevkati, kar sva storila nocoj,« ter se razideta.

Drugo jutro pa že navsezgodaj dobi vojak povelje, da naj pride v cesarsko palačo.

Silno se prestraši ter pravi: »Gotovo je oni hlinjenec cesarju me zatožil, ki se mi je hlinil za prijatelja. O ti prekleti hinavec ti! In jaz sam sem pa še večji večji butelj,« pravi ter ob čelo udari s pestjo,« ko sem mu povedal, da imam ključ od denarnice. »Pa naj bo, kar hoče, ako prav glavo izgubim, jaz grem vsejedno k cesarju.«

Cesar ga je že čakal v ravno tisti obleki, kakor jo je včerajšnji dan imel. Ko stopi vojak v cesarjevo sobo, zagleda ondi svojega včerajšnjega prijatelja in ostrmi. »Oho!« zakliče mu, ko sta sama, »tudi ti tukaj, ravno prav prileže se ti, ker ne moreš jezika za zobmi držati. Sem mislil, da bom sam na vislicah visel, zdaj bom saj tovariša imel.«

Cesar se mu nasmeje in sleče plašč.

Vojak se pa tako prestraši, da skoro v medlevico pade.

Cesar ga pa potolaži rekoč: »Ne boj se, ker si tako blagega srca, da nisi pustil včeraj mojega denarja vzeti, marveč oni, ki ga res nihče drug ne dobi, kakor res le škrici, nič žalega se ti ne bo zgodilo. Tudi za vojake si preveč prebrisan, zatorej bodeš odslej le na mojem dvoru in prost si vovakov.«

In res vovaku se je odslej neizrečeno dobro godilo.

Krvavo znamenje

Lepa je sv. Nikolavža cerkva in precej prostorna. Tudi znotranja oprava ni ravno zadnje veljave.

Največ pa je vreden prt, s kojim je pokrit veliki oltar, in to zaradi starosti, ker je nosil krvavo znamenje.

Enkrat je bilo, pravijo že prav stari ljudje, da je cerkovnik, ko je prišel zjutraj cerkev odpirat, zapazil prt na velikem oltarju ves krvav. Čudno se mu to zdi in pove župniku. Župnik vidi to prikazen, z glavo zmaje in ne vé si pomoči. Cerkovnik opere prt in ga dene zopet na oltar. Drugi dan pa in še mnogo dni bil je zopet krvav. Nihče pa ne more uganiti, kaj to pomeni. Govorila je kmalu cela fara o krvavem znamenju.

Nekega večera se pa zbero pri Šmarenčarji, jako obiskovani krčmi ne daleč od cerkve, mladi fantje. Ondi pijejo dolgo v noč in marsikatero jedrnato in tolsto uganajo. Naposled že zelo vinjeni še celo burke uganjajo.

Kar pride Grohčov Tine v krčmo in pravi: »Fantje! za devet bokalov vina dam onemu, kdor je tako srčen, da gre gledat v cerkev, od kod prihaja to krvavo znamenje.«

Urno skoči Zavrtarjev Lovre pokonci in seže Grohčovemu Tinetu v roke rekoč: »Že velja!« in gre.

Drugi se mu pa posmehujejo in pravijo: »Le počakaj, ti bode že strah hlače pomeril, da boš sit,« in gredo za njim proti cerkvi.

Odpre duri in gre noter ter se usede od zadaj v neko klop. Kmalu potem ura enajst odbije. Pri zadnjem udarcu pa se tudi Lovre strese, da sam ne ve zakaj.

Zdajci pa se sredi cerkve na rakvi plošča vzdigne in o čudo! Iz rakve prinese kmečki dečko kakih devetnajst let svojo zadnjo posteljo ter jo postavi na ploščo. Potem se ves do nagega sleče in položi svojo obleko poleg sebe. Potem vstane in prižge vse svetilnice po cerkvi in tudi vse sveče po oltarjih.

Lovre se pa od zadaj zdaj malo ojunači in se na tihem posmehuje temu ravnanju ter čaka, kaj bo dalje.

Nato gre oni dečko zopet k rakvi, pade na kolena in gre po kolenih milo jokaje in zdihovaje proti velikemu oltarju. Dospevši do njega, gre potem ves v solzah sedemkrat zaporedoma po kolenih okoli oltarja. Ko pa zadnjikrat okoli pride, začne se ob prt brisati in kamor se je obrisal, bilo je vse krvavo.

Lovre pa zleze prav natihoma med tem iz klopi, gre k rakvi in vzame ondi obleko ter jo nese na kor, on sam pa gleda v nekem kotičku potem čez kor, kaj bode mrlič nadalje storil.

Ko se je mrlič ves obrisal, šel je zopet k rakvi nazaj. Ko pa ne najde svoje obleke, vzame svojo poslednjo posteljo, gre doli po cerkvi in jo postavlja od klopi do klopi iskaje svoje obleke. Ko naposled le nikjer ne najde, poda se tudi na kor. Prav polagoma postavlja svojo posteljo od stopnice do stopnice, zraven pa prav milo zdihuje.

Lovretu pa na koru zdaj kar srce v pete ugre in lasje se mu šibe od samega strahu in skrbi, kaj bode zdaj. Prav počasi se splazi in natihoma k vratom, ki so držala v zvonik. Odprta so bila k sreči in on se noter splazi.

Medtem pa že pride mrlič na kor in ko najde v neki klopi svojo obleko, vzame jo in jo dene v svojo posteljo, ter položi oboje potem na prvo stopnico. On sam pa hoče še dalje v zvonik iti.

Tu se pa Lovre tako prestraši, da skoro na tla pade. V nezavesti skoraj prime za vrv in z vso močjo potegne. Zdajci zapoje zvon. Mrlič pa pobere svoja kopita in

steče urno po stopnicah doli v rakev nazaj in za njim se zapre plošča.

Lovre pa se priplazi zopet počasi doli s kora in ko vidi, da je vse tema in da nikogar več v cerkvi ni, jo ubere kar najhitreje more iz cerkve in ko nikogar njegovih tovarišev ni bilo več pred cerkvijo, gre naravnost v krčmo nazaj in reče: »Le pijte sami zastavljeno vino, za mé je predrago,« in odide.

Mrličeva duša pa je bila rešena, kajti odslej ni bilo potem nikdar več znamenja, ko so prt zopet oprali.

Cesar Jožef in uradniki

Cesar Jožef zve enkrat, kako uradniki grdo ravnaajo z ubogim kmetom.

Da bi se prepričal, je li resnica to ali ne, preobleče se nekoč v kmeta in pride v neko davkarijo davke plačat.

On priropota prav po gorjansko v davkarijo, pa ne, da bi kaj potrkal.

Davkar ga prav grdo pogleda, da bi ga bil skoro z očmi prebodel, ter se zadere nad njim rekoč: »No, kje ste se pa vi olike učili? Gotovo doma v hlevu pri kravah. Ali ne veste, kako se ima v uradnijo priti?«

Cesar se pa ne zmeni za davkarjevo regljanje, temveč se tebi nič, meni nič na klop usede in se oddahne.

Čez nekaj časa se zadere davkar zopet nad njim: »No, tepec zarobljen, koliko bode te plačali davkov? Gotovo le kakih osem grošev zopet, kajne?«

Cesar pa reče: »Kaj jaz vem, koliko bom moral plačati, ker ste pri vas spremenljivi, kakor vreme.«

Davkar zaupije na to: »Ali se tako meni odgovarja? Čakajte, bomo že vam posvetili. Sluga, pojdite po policaja, bomo tega gumpca malo v luknjo vtaknili in izpokorili.« Potem pa začno obirati cesarja vsi, kolikor jih je bilo v pisarni.

Cesar pa na to odgrne svojo vrhno obleko in se jim pokaže v lastni ter reče: »Čakajte, bom pa jaz vas malo prekorobačil, ko ne veste, da je kmet tudi človek in da, ako bi kmeta ne bilo, tudi vi nič jesti ne bi imeli.«

Uradniki se tako prestrašijo, ko zagledajo cesarja, da se jim kar lasje ježe. Cesar pa spodi brez usmiljenja vse uradnike iz davkarije in postavi druge. To novico zvedo tudi druge in se silno boje, da bi se tudi njim kaj takega ne pripetilo.

Odslej pa niso več kmeta tako psovali, kadar je davke plačeval, dokler je cesar Jožef vladal.

Cesar Jožef in drugi pijanček

Nekega dne gre cesar Jožef zopet v obleki navadnega vojaka na sprehod. Spotoma pa sreča drugega vojaka in ga vpraša, kam da ide. On reče, da gre malo pijače iskat v kako krčmo. Cesar reče, da tudi on gre z njim. Gresta torej in pijeta ga tako dolgo, da vse zapijeta, kar sta imela oba pri sebi.

Zdaj reče cesar: »Ti prijatelj, jaz sem suh in nimam več bora pri sebi, pil bi pa še rad.«

Njegov tovariš pa pravi: »Jaz sem tudi suh, pa že vem, kako bom prišel do denarja.«

Cesar ga vpraša, kako, da naj pove, da bo še on tako naredil.

Vojak pravi: »Sabljo bom zastavil, kakor sem jo že mnogokrat, in ko zopet denar potegnem, jo bom pa rešil.«

»Ja kako pa potlej pri vajah, ko nimaš šablje?« reče cesar, »ali te nič ne opazijo?«

»O nič,« pravi, »saj denem potem leseno sabljo v nožnico.«

In res zastavi vojak svojo sabljo. Pijeta ga potem še prav dolgo v noč.

Drugi dan so pa imeli ravno nekega hudodelnika ob glavo djati. Cesar da povelje, da ga mora ta in ta vojak usmrtiti in sicer z lastno sabljo. Vojak pride in prosi, da on ne more nikogar v mirnem času usmrtiti, ker se mu preveč smili.

Sodnik pa mu veli, da ga ravno on mora usmrtiti in nihče drugi. Vojak prosi in prosi ter se na vso moč brani. Ker pa le vidi, da ne pomaga niti prošnja, niti mošnja, da le mora izvršiti svoj posel, pogleda proti nebu in reče: »O da bi postala moja sablja zdaj lesena!« Potegne tedaj sabljo in glej! bila je res lesena!

Vsi ostrme in pravijo: »Kaj zlodeja, ali zna morda res coprati?« Ta je pa ptiček ta.« Nato ga pa cesar k sebi pokliče in pravi: »Ali me še kaj poznaš od sinoči?«

Vojak ga debelo pogleda in spozna ga. Silno, silno se prestraši, pade pred cesarja na kolena in ga prosi odpuščanja.

Cesar pa reče: »Ker se ti je tako izvrstno posrečilo vse občinstvo prevarati, naj ti bo odpuščeno; vendar si pa ti preveč prebrisan za vojaka, odslej ne boš več vojak. Tukaj imaš en stotak in pojdi domov.« Tudi hudodelnika je cesar zaradi tega pomilostil.

Ljudje pa se smejuje razidejo in reko: »Ta pa zna več, kakor hruške peči.«

Medved in lisica

Nek lovec gre na lov v velik in zaraščen gozd in zapazi lisico ter jo hoče ustreliti. Lisica pa, zvita kakor je, lovcu uide in se skrije blizu nekega medvedovega brloga.

Kmalu pa prirenči medved iz brloga in gre hrane iskat. Zapazi lisico in jo vpraša, kaj da tako verno opazuje.

Lisica pa mu odgovori: »Onega človeka ondile v zeleni kamižoli opazujem, ki tako pridno tobak puši in kratek čas dela. Morda bi tudi ti rad kadil, ker si precej velik korenjak. Kar tjekaj k njemu pojdi in gotovo ti bode dal tobaka.«

Medved uboga in gre. Lovec ga zapazi, nabaše puško in čaka. Ko medved bliže pride, lovec napne petelina in ustreli. Medved pa precej zadet kar odleti.

Prišedšega nazaj ga vpraša lisica: »No, ali ti je dal tobaka in ali si ga kaj dobro pušil?« Medved pa odgovori: »Še malo naj bi bil srknil pa bi bil crknil,« in je odšel godrnjaje v brlog.

Zakaj dežuje, kadar mladeniči v vojsko gredo

Ko sta Jezus in sveti Peter še po zemlji hodila, se prigodi, da srečata celo tropo mladeničev, ki so šli v vojake.

Bili so vinjeni in so na vse grlo razgrajali. Zapazivši ta dva potnika, jamejo se norčevati iz njiju in eden izmed njih se še celo predrzne z blatom sv. Petra onesnažiti.

Sv. Peter pa prosi Jezusa, da naj kaznuje nesramneža. Jezus pa reče: »Le potrpi, da boš imel večje plačilo v nebesih.«

A mladeniči ne nehajo Jezusa in sv. Petra zasmehovati in nekdo zopet vrže blato v sv. Petra. Sv. Peter zopet milo prosi Jezusa, da naj kaznuje hudobneže.

Jezus pa reče: »Ali ne vidiš, da so pijani, in pijanca se ogni, kolikor najdalje moreš. Ker pa že le hočeš, naj bo. Odslej bode vedno deževalo, kadar bodo mladeniči v vojake šli. To naj bo njim za kazen. Sv. Peter je bil zadovoljen.

Zato pa še dandanes skoro vsekdar dežuje, kadar gredo jeseni mladeniči v vojake. Vojaki pa še dandanes kolnejo sv. Petra zaradi te kazni, posebno po Dolenjskem.

(Za objavo priredila Marija Stanonik)